

שהם ארבע' - 'שנים' ששייכים לדאורייתא, היינו האופן של חיוב דאורייתא והאופן של איסור דרבנן שיכול לבוא לדאורייתא, 'שהן ארבע' - עוד שנים נוספים שאין שייכים לדאורייתא, היינו האופן של דרבנן שאינו יכול לבוא לדאורייתא, והאופן שפטור ומותר (תוס' ד"ה ווא). ויש מפרשים, שקושיית הגמרא 'והא יציאות קתני' נסובה גם על משנתנו, שלא מציינו שנים שהן ארבע אופנים אסורים בהוצאה, אלא שכעת עוסקת הגמ' בבירור המשנה בשבועות (רשב"א).

תנא הכנסה נמי הוצאה קרי לה, וכדרך שמצינו כן בפסוק שאמר הקב"ה 'כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים' ולא אמר 'אני כנס לתוך מצרים' (תוס' רא"ש).

מדהנן המוציא מרשות לרשות חייב, מי לא עסקין דקא מעיל מרשות הרבים לרשות היחיד, שהכנסה כלולה בלשון 'המוציא מרשות לרשות' שאף הכנסה אב מלאכה, כפשוטו משנתנו המחייבת על העני שהכניס, ומשמע שחיובו דומה למוציא ששניהם אב מלאכה (רמב"ן; שלמי תורה בדעת רש"י), או שהכנסה כלולה בלשון 'המוציא מרשות לרשות' מסתימת לשון המשנה שלא פירשה המוציא מרשות היחיד לרשות הרבים (גמ' שבועות ה, ב, ומובא בתוס' רא"ש).

וקא קרי לה הוצאה, וכללה המשנה (דלהן עג, א) בקצרה תולדת מלאכת הוצאה, בשונה משאר אבות מלאכות שלא פירשה המשנה (שם) אלא את האבות, שאי אפשר לכלול בקצרה את תולדות שאר האבות (תוס' ד"ה מי), או לפי שהוצאה מלאכה גרועה, הוצרכה המשנה לפרט שחייבים גם בהוצאה וגם בהכנסה (תוס' רא"ש; תוס' שבועות ה, ב ד"ה מי).

כל עקירת חפץ ממקומו תנא הוצאה קרי לה, שמוציא את החפץ ממקומו (רש"י; שבועות ה, ב), ולשון הוצאה שייכת אף בהוצאת חפץ המונח ברשות הרבים [למרות שבדרך כלל לשון 'הוצאה' משמשת להוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים], לפי שארבע אמות ברשות הרבים שסביב האדם חשובות כעין רשות היחיד כלפיו, וכשעוקר חפץ המונח שם, נחשב כמוציא ממקומו [וכדוגמת מה שמצינו כעין זה בגדר איסור מעביר ארבע אמות ברשות הרבים בשבת, שיש אומרים שהוא כמוציא את החפץ מארבע אמותיו שהן כרשות היחיד (ראה בעל המאור להלן לו, ב מדפי הרי"ף)] (ברכות שמים).

מתניתין נמי דיקא דקתני יציאות וקא מפרש הכנסה לאלתר, שמיד בתחילת המשנה מובא מקרה של הכנסה, ומכאן שהכנסה דבר עיקרי במשנה ונכללת במשפט הפתיחה של המשנה 'יציאות השבת שתיים שהן ארבע', אבל אילו היתה המשנה מקדימה לפרט מקרה של הוצאה, היה מקום לפרש 'שתיים שהן ארבע' בהוצאה בלבד [וכפי שנתבאר לעיל (ד"ה ווא יציאות)], והכנסה שהיא תולדה נשנית אגב הוצאה (רש"י ע"פ מהר"ם, ותוס' ד"ה וקפפרש ותוס' רא"ש).

רשויות קתני, רשויות שבת שתיים, שתי רשויות יש מהתורה רשות הרבים ורשות היחיד, שעל ידם ניתן להגיע לארבעה איסורים (רש"י), שרשות נקראת 'תוצאות' בלשון תרומים (תוס' ד"ה רשויות), או שרשות נקראת 'יציאה' על שם שכל רשות מובדלת מחברתה, וכביכול מוצאת ונבדלת מהרשות האחרת שלצידה (בעל המאור).

גמרא. הכא דעקר שבת הוא תני אבות - הוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים, 'אב מלאכה' שהיא מפורשת בפסוק שנאמר 'ויצו משה ויעבירו קול במחנה' וגו' (רש"י, ע"פ גמ' להלן צו, ב), שלפי הוצאה מלאכה גרועה היא, אלמלא שהיתה מפורשת בפסוק, לא היו חייבים עליה, אף שהיתה במלאכת המשכן, שהוציאו הלויים את הקרשים מהעגלות שהיו רשות היחיד לרשות הרבים (כמובאר להלן מט, ב), ובשונה משאר המלאכות, שכל המלאכות שהיתה חשובות במשכן נקראות 'אב מלאכה' הגם שלא נכתבו בפסוקים (תוס' שם ד"ה הוצאה).

ותני תולדות - הכנסה לרשות היחיד מרשות הרבים, שלפי שאינה מפורשת בפסוק, אינה אב מלאכה, ומכל מקום היא תולדה שחייבים עליה מן התורה, משום שמסברא אין לחלק בין הוצאה לבין הכנסה, כיון שהקפידה התורה על שינוי רשות (רש"י, ע"פ גמ' להלן צו, ב), וגם משום שמצינו במלאכת המשכן שהכניסו הלויים את הקרשים מרשות הרבים לעגלות. [שלפי שמלאכה גרועה היא, בשביל להתחייב עליה, צריכים גם לסברא וגם למלאכת המשכן] (תוס' שם ד"ה הכנסה, ע"פ גמ' שם, וגמ' להלן מט, ב).

חיובם של האבות ושל התולדות מהתורה, והחילוק ביניהם יתבאר להלן (צו, ב; וברמב"ם שבת ז, ז).

התם דלאו עקר שבת הוא, אבות תני תולדות לא תני, שאף שהעני והבעל הבית לא יצאו בעצמם עם החפץ מרשות לרשות, אלא נשאו לעמוד במקומו ורק הושיטו את החפץ מרשות לרשות, הרי זה בכלל אב מלאכה (ראה רע"א על הרמב"ם שבת יב, י; קרני ראם עירובין לו, א), שכל זה נכלל בפסוק שהזהיר משה את ישראל שלא יוציאו את תרומת המשכן לרשות היחיד בכל אופן שהוא (משאת משה ל"מ חבורי שבת לו, ב), ויש סוברים שהושטת חפץ מרשות לרשות, בעוד שהמושיט עצמו נשאר ברשות שעמד בה אינה אב אלא תולדה (רמב"ם שבת יב, י; ע"פ המ"מ שם) ודברי הגמ' כאן, שהכנסה היא אב מלאכה, נאמרו בדרך משא ומתן, ולא נקבעו להלכה (משאת משה שם, ובכך ישב את קושיית רע"א שם על הרמב"ם מפשטות סוגייתנו).

יציאות תרתי תניין, שתיים הוצאה ושתיים דהכנסה - שני אופנים של הוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים שהיא אב, ועוד שני אופנים של הכנסה לרשות היחיד מרשות הרבים, שהיא תולדה (תוס' ד"ה מי, ופני יהושע בדעתו, שאף לרב פפא הכנסה היא תולדה). ויש מפרשים, שלדעת רב פפא אף הכנסה אב מלאכה, וכלולה באב של הוצאה ואינה תולדה, שהיתה הכנסה במשכן, שהכניסו הלויים את הקרשים מרשות הרבים לעגלות שהיו רשות היחיד, וכל שהיה במשכן חשוב, נקרא אב, ופירוש המשנה בשבועות 'שתיים שהן ארבע' היינו 'שני' אופנים של המלאכה להוציא ולהכניס, שהן 'ארבע' חיובים על ידי העני ובעל הבית (רמב"ן).

והא יציאות קתני, ולא מציינו שני חיובים שהם ארבע מדאורייתא בהוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים, וקשה על המשנה במסכת שבועות שעוסקת בחיובים מהתורה, (כמובאר בגמ' לעיל), אבל על משנתנו לא קשה, שאינה עוסקת דוקא בחיובים, וניתן לפרש 'שתיים שהן ארבע' על ארבע דרגות בהוצאה: (א) חיוב דאורייתא. (ב) איסור דרבנן שיכול לחיוב דאורייתא, כשעוקר ואינו מניח. (ג) איסור דרבנן שאינו יכול לחיוב דאורייתא, כשמניח ואינו עוקר. (ד) פטור ומותר. וניתן לפרש שארבעת אלו כלולים ב'שנים